

Рятуючи життя: боротьба з ґендерно-обумовленим насильством в Україні

Насильство щодо жінок складає 88% усіх випадків ґендерно-обумовленого насильства в Україні

Жінки, які проживають на територіях конфлікту, та внутрішньо переміщені жінки вдаються до комерційного сексу як засобу забезпечення базових потреб своїх сімей

Україна має один з найвищих рівнів поширеності ВІЛ/СНІД серед країн Європи та Центральної Азії

Конфлікт на сході України має руйнівні наслідки для життя жінок і дівчат, особливо з числа внутрішньо переміщених осіб. Жінки, які проживають на даних територіях, та внутрішньо переміщені жінки неодноразово вдавалися до секс-роботи як засобу забезпечення базових потреб своїх сімей (комерційний секс). Це явище має далекоглядні психологічні наслідки, а також несе серйозні наслідки для здоров'я з огляду на високий рівень поширеності ВІЛ/СНІД в Україні, особливо на територіях, уражених конфліктом, зокрема в Донецькій та Луганській областях¹. Конфлікт також суттєво вплинув на здатність чоловіків виконувати свої традиційні ґендерні ролі, що особливо характерно для сімей внутрішньо переміщених осіб та військових. Це призвело до розпаду систем сімейної підтримки, що значно збільшує схильність до негативних стратегій поведінки, наприклад, домашнього насильства, зневаги, зловживання алкоголем².

Як і в багатьох інших країнах, показники та рівень поширеності ґендерно-обумовленого насильства суттєво занижені, що ще більше ускладнює можливість оцінити справжні масштаби проблеми. Дослідження, проведене ФН ООН у жовтні 2015 року, демонструє досить поширене негативне стереотипне ставлення до ґендерно-обумовленого насильства. Зокрема, мають місце стигматизація постраждалих від сексуального насильства та високий рівень толерантності до домашнього насильства, що вважається абсолютно нормальним явищем та не потребує зовнішнього втручання. Дослідження також демонструє низький рівень довіри до державних установ та організацій, що надають допомогу постраждалим від ґендерно-обумовленого насильства. Це частково пояснює, чому жінки в Україні не повідомляють про випадки насильства, адже вони переконані, що не отримають необхідної медичної та правової допомоги³.

Photos: Maks Levin/UNFPA Ukraine

Недотримання підходу, заснованого на захисті прав та інтересів постраждалих осіб, у поєднанні з безкарністю кривдників суттєво обмежує можливості осіб, які постраждали від насильства, та осіб, які знаходяться у групі ризику. Незважаючи на труднощі з документуванням випадків ґендерно-обумовленого насильства, мобільні бригади соціально-психологічної допомоги (Українська фундація громадського здоров'я/ФН ООН), в рамках своєї роботи в 26 населених пунктах на сході України зафіксували значну поширеність фізичного (27%) та психологічного насильства (51%).

ДІЯЛЬНІСТЬ САБ-КЛАСТЕРУ З ПИТАНЬ ҐЕНДЕРНО-ОБУМОВЛЕНОГО НАСИЛЬСТВА

Саб-кластер з питань ґендерно-обумовленого насильства, очолюваний Фондом народонаселення ООН, функціонує на національному рівні у Києві, а також у постраждалих від конфлікту Донецькій, Луганській, Харківській, Дніпропетровській та Запорізькій областях.

Одним з ключових завдань саб-кластеру з питань ґендерно-обумовленого насильства на наступні декілька місяців є зміцнення механізму перенаправлення постраждалих від насильства на територіях, уражених конфліктом. В Україні більшість послуг надаються державними установами, саме тому співпраця з урядом та відповідними партнерами є абсолютно необхідною для швидкого досягнення відчутних результатів. Громадські організації відіграють надзвичайно важливу роль у забезпеченні негайного доступу постраждалих та потенційних жертв насильства до життєво необхідних послуг, зокрема й психологічної допомоги.

На невідконтрольних уряду України територіях гуманітарні організації докладають усіх зусиль, аби отримати дозвіл на розгортання там необхідних послуг. На даний момент члени саб-кластеру співпрацюють з урядом над мобільними бригадами соціально-психологічної допомоги; тренінгами для медичних працівників щодо застосування підходу, заснованого на захисті інтересів постраждалих, до клінічного ведення зґвалтувань; семінарів для працівників органів внутрішніх справ із запобігання та протидії ґендерно-обумовленому насильству.

Огляд діяльності саб-кластеру

Членами саб-кластеру визначено ряд проблем, що потребують негайного вирішення задля забезпечення постраждалим від насильства доступу до необхідних послуг:

- ❑ **Органи внутрішніх справ не мають достатньої здатності та необхідних ресурсів для адекватного реагування на випадки ґендерно-обумовленого насильства.** Станом на сьогодні, у постраждалих від конфлікту областях України навчання пройшли понад 800 співробітників поліції. Однак, рівень їх підготовки залишається недостатнім, особливо у місцях дислокації військових, а тому потрібна подальша робота у даному напрямку.
- ❑ **Лікарі та медпрацівники не мають необхідних препаратів та потребують навчальних тренінгів щодо ведення випадків сексуального насильства.** Інша проблема полягає у тому, що вони досить рідко перенаправляють постраждалих для отримання інших послуг. Це значно обмежує доступ до пост-контактної профілактики, психосоціальної та правової допомоги. З метою вирішення цієї проблеми, члени саб-кластеру провели навчання для 774 лікарів у питаннях клінічного ведення випадків сексуального насильства та лікування інфекцій, що передаються статевим шляхом.
- ❑ **Кількість соціальних працівників в державних органах є недостатньою для забезпечення зростаючих потреб у психологічному консультуванні.** За останні роки штат державних соц.працівників скоротився на 12,000 фахівців. Водночас, кількість осіб, які потребують індивідуальної допомоги, з початком конфлікту значно збільшилася. Задля вирішення проблеми у листопаді 2015 року ФН ООН запустив в роботу 26 мобільних бригад, що надають соціально-психологічну допомогу найбільш вразливим категоріям населення у віддалених районах. Загалом, партнери саб-кластеру надали соціально-психологічну допомогу близько 20,000 постраждалих від ґендерно-обумовленого насильства. Окрім того, у лютому 2016 року розпочала роботу цілодобова гаряча лінія, яка значно посилила роботу саб-кластеру у наданні допомоги постраждалому населенню.
- ❑ **Підтримка фінансової стабільності найбільш вразливих категорій жінок та дівчат.** Існує великий ризик, що жінки і дівчата, які проживають на територіях конфлікту, а також внутрішньо переміщені особи можуть вдаватися до комерційного сексу як засобу забезпечення базових потреб своїх сімей.
- ❑ **Особи, які постраждали чи ризикують постраждати від насильства, не мають доступу до притулків.** Ті декілька притулків для жінок, які досі існують, наразі заповнені внутрішньо переміщеними особами. Жінки та дівчата, які страждають від домашнього чи інших видів насильства, змушені залишатися в небезпечних умовах проживання, оскільки не мають жодних інших альтернатив.

Для усунення проблеми з відсутністю достовірних даних була створена окрема робоча група відповідальна за розробку системи управління інформацією з ґендерно-обумовленого насильства. Ця система є глобальним інструментом, створеним з метою реєстрації випадків насильства з дотриманням стандартів етики, безпеки та конфіденційності. Загальна статистика виводиться з проаналізованих закодованих даних, що суттєво покращує планування діяльності з попередження та подолання ґендерно-обумовленого насильства.

Протягом реалізації Плану гуманітарного реагування на 2016 рік саб-кластер з питань ґендерно-обумовленого насильства продовжував роботу над підвищенням ефективності системи запобігання та протидії насильству шляхом зміцнення міжсекторальної координації між ключовими акторами (у т. ч. через розробку стандартних операційних процедур, механізмів перенаправлення та обміну даними) та розбудови потенціалу провайдерів послуг щодо забезпечення нагальних потреб постраждалого населення. Ця діяльність спрямована на забезпечення постраждалим від насильства безперешкодного та недискримінаційного доступу до якісних послуг (соціально-психологічної, медичної, правової допомоги) на основі підходу, орієнтованого на постраждалих. Також з метою підтримки та забезпечення потреб жінок у віддалених районах і вздовж лінії розмежування розширюється географія діяльності мобільних бригад соціально-психологічної допомоги. Партнери саб-кластеру розглядають можливість відкриття кризових центрів та притулків для постраждалих від ґендерно-обумовленого насильства, закликають гуманітарні організації створювати додаткові можливості для забезпечення доходів найбільш вразливих категорій жінок і чоловіків, а також впроваджувати заходи щодо мобілізації та залучення громади для підтримки постраждалих від насильства.

1) Див. звіт UNAIDS "Country Progress Report, 2014": <http://www.unaids.org/en/regionscountries/countries/ukraine>

2) Див. звіт Українського науково-методичного центру практичної психології та соціальної роботи, ЮНІСЕФ та Національного університету «Києво-Могилянська академія» "Посилення соціально-психологічної підтримки дітей та сімей у східних та центральних областях України"

3) Див. дослідження UNFPA "Поширеність насильства щодо дівчат та жінок", 2014

Жанна*

*** З метою збереження конфіденційності ім'я та деякі особисті дані були змінені*

Жанна*, 36-річна ВІЛ-позитивна матір двох дітей, проживає у Донецькій області. Вона одна з небагатьох, які наважилися розповісти про свою історію, з надією, що це допоможе іншим жінкам, які опинилися у подібній ситуації. Вона сподівається, що її історія допоможе пролити світло на інші випадки насильства і таким чином почати змінювати ситуацію у країні.

Вона пригадує той день, коли її тодішній партнер зґвалтував її.

“Я вмовляла його зупинитися. Проте він мене не слухав. Мені було соромно і тому я нікому не розповіла про те, що сталося. Про те, що у мене ВІЛ я дізналася лише коли завагітніла, під час чергового обстеження у лікаря.”

Наразі Жанна отримує підтримку від місцевої організації «Новий день», що знаходиться у Донецькій області та надає допомогу ВІЛ-інфікованим особам та іншим вразливим категоріям населення. Жінки та дівчата, які пережили сексуальне насильство, потребують негайної допомоги, щоб попередити можливі наслідки, такі як ВІЛ та небажана вагітність.

Медичні набори, що використовуються для клінічного ведення зґвалтувань та постачаються ФН ООН до пологових будинків, центрів планування сім'ї, центрів профілактики та боротьби зі СНІДом, є надзвичайно важливими. Ці набори включають препарати невідкладної контрацепції, пост-контактної профілактики, антибіотики для профілактики і лікування інфекцій, що передаються статевим шляхом, а також усе необхідне гінекологам обладнання для проведення огляду пацієнтів.

Дана стаття опублікована на сайті ФН ООН у розділі «Новини», грудень 2015 року.